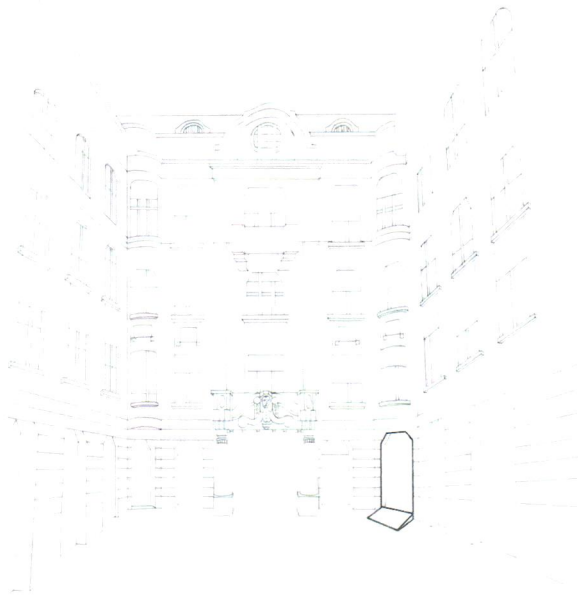

IGAZSÁGÜGYI
MINISZTERIUM

IGAZSÁGÜGYI SZOLGÁLATOK JOGAKADÉMIÁJA

TANULMÁNYKÖTET
„IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐ
A TÁRGYALÓTEREMBEN”
KONFERENCIA

2019

dr. Hajdú Mihály
környezetvédelmi igazságügyi szakértő
címzetes egyetemi docens

Igazságügyi szakértői vélemény (tevékenység) a gyakorlatban¹

1. Bevezetés

2018. november 7-én került megrendezésre az „Igazságügyi szakértő a tárgyalóteremben” elnevezésű országos konferencia, ahol igazságügyi szakértők és bírák tartottak előadásokat az igazságügyi szakértői működés tárgyalótermi momentumainak legfontosabb kérdéseiről. Ezen a konferencián hangzott el a következőkben összefoglalt előadás az „Igazságügyi szakértői vélemény a gyakorlatban” címmel, amelyet a szerző Meruk Józseffel és dr. Virág Csabával megosztva tartott. A következőkben a szerző álláspontja olvasható az adott kérdésben.

2. Az igazságügyi szakértő kiválasztásának, kirendelésének problémakörei

Kirendelési szempontok, díjajánlat kérésének problémakörei a rendőrhatalósági eljárásban, ill. a közjegyzői közreműködés körében.

A kirendelés „elmaradása” körébeni visszajelzések hiányának egyes kérdéskörei.

Mint ismert, egyes szakterületeken, szakértői működési körben a legtöbb kirendelést a különböző nyomozóhatóságok, rendőrhatalóságok fogatosítják.

Az is közismert, hogy 9-10 éve nem változott a 3/1986. (II. 21.) IM. díjrendelet szerinti 4.000, Ft/szakértői óra munkadíja (ennek összes következményével együtt), de a kirendelő rendőrhatalóságok (nyomozó hatóságok) még ezen „értékcsökkent” díj tekintetében is minimalizálni törekcszenek a kifizetéseiket, amelyek alapvető szakértői érdeksérrelmet is okozhatnak.

Egyrészt a belügyminiszter felügyelete alá tartozó Szakértői Intézetek felé terelik az egyes szakkérdésekben történő szakértői vélemények kérését, ami a függő jogviszonyra tekintettel a pártatlanság kérdéskörében is gondolatok felvetődését idézhetik elő az eljárásban résztvevők tekintetében, másrészt az „érintett” egyéni igazságügyi szakértők munkalehetőségeit, s így a megbízási lehetőségüket egyes szakmai területeken jelentősen visszazsorította az új gyakorlat. *(Erre is figyelemmel, a vádlottak védelmét ellátó jogi képviselők, ügyvédek felkészültségén, érvelési képességén is múlhat sok esetben a vádemelést megelőzően az ilyen szakmühelyekben, munkaviszony alapján készült igazságügyi szakértői vélemények megingatása, ennek minden következményével együtt.)*

Releváns, új ténykörülmeny az is, hogy még az egyszerűbb megítélésű, kisebb terjedelmű, tehát eleve alacsonyabb összegkörű szakértői ügyek tekintetében is – az elmúlt 1-2 éves időszakban – kötelezően, minimum 3 darab árajánlatot kérnek be az eljáró nyomozó tisztek.

Azaz a lehetséges szakértői produktum figyelmen kívül hagyásával, a legalacsonyabb ajánlatot tevő szakértő számíthat a kirendelésére, s ezáltal a szakmai szempontok, a minőségi szakértői tevékenység biztosításának kérdésköre is sérülhet.

Általánosságban elmondható, nincs két egyforma színvonalú, szerkezetű szakértői vélemény, minden szakértői vélemény hűen tükrözi a szakértő munka egyéni „ujjlenyomatát”, így azok csak hasonlóak, úgy a tartalmi, mint szakmai színvonaluk tekintetében.

Azaz, a valóban színvonalas, magas szakmai szintű, kellő mélységben kidolgozott szakértői vélemények tartalmi érdekei sérülhetnek, ha ez a kirendelői „kiválasztási” rendszer érdemben nem változik meg.

¹ Az Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgálatok Jogakadémiájának 2019. évi 9. számú kötetéből, a Magyar Bírószági Végrehajtói kar épületében 2018. november hó 7. napján megtartásra került, „Igazságügyi szakértő a tárgyalóteremben” c. konferencia keretében elhangzott „Igazságügyi szakértői vélemény (tevékenység) a gyakorlatban” előadás leirata

Mind ezeken túl, a *kirendelés megvalósulása nélküli „árajánlat készítés” is érdemi szakértői munka*, amely megtérítetlen marad. Be kellene vezetni erre a minimum egy óras díjjogosultságot.

Bizonyos megoldást jelenthetne, ha a mérnök kamarákhoz hasonlóan, a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara is kidolgozna egy alap szakértői díjjegyzéki összeállítást, amely alá egyetlen szakértő sem tehetne árajánlatot.

Nem hagyható e körben figyelmen kívül az a körülmény sem, hogy bár, cca. 3 éve megyei főkapitányi rendelkezés született a körben, hogy 500.000, -Ft alatti szakértői díjak tekintetében nem kötelező a három szakértői díjajánlat bekérése, de ezt nem „működtetik” a gyakorlatban.

A megyei rendőr főkapitányságok Gazdasági Igazgatóságai egy-két éve az egyéni igazságügyi szakértőket a vállalkozási formába történő tevékenység gyakorlásra igyekeznek - *kellő jogalap nélkül* - rászorítani (írásban megfenyegetve őket, hogy ennek elmaradása esetén nem kaphatnak kirendeléseket), amelynek következményeként a szakértői díjat terhelő 27 %-os egészségügyi hozzájárulást is a régi, 4.000, -Ft-os óradíjból a szakértőnek kellene viselnie. E körben is jogalkotási lépésre lenne szükség, azaz az egyéni szakértői eljárási jogosultság megerősítése körében.

3. Kirendelői kérdések a kirendelt szakértő felé

A fel nem tett, a nem kellően egyértelmű kirendelői kérdések problémakörei a büntetőeljárásokban, valamint a polgári jogi és a közigazgatási jogi eljárásokban a „szakértő egyéb észrevételei” megtételének tükrében.

Időnként tapasztalhatjuk, hogy a kirendelői kérdések nem egyértelműek, avagy a feltett kérdésekre történő „szorosán” kapcsolódó szakértői véleményadás a jogkérdésben való megalapozott döntést nehezen tudja elősegíteni. Ebben az esetben merülhet fel annak kérdése, hogy a szakértő meddig mehet el, hogy ne lépje túl a megjelölt kirendelési kérdésekhez kötöttség maradéktalansági követelményét.

A büntető eljárásokban a nyomozati szakban történő kirendelés során általában még ismeretlen tettes tekintetében folyik az eljárás, s szabadabbak a szakértő lehetőségei is a „*Szakértő egyéb észrevételei*” kirendelői kérdés megválaszolása során, avagy a kirendelőtől szükség szerint további pontosítás, vagy további iratok kérhetők szakkérdések kellő alaposágú megválaszolásához, ami viszont a szakértői eljárás elhúzódását is okozhatja.

Így több esetben életszerűtlen, tarthatatlan a Be. (2017. évi XC. törvény) 189. § (6) bekezdése szerinti hatvan plusz harminc napos, azaz maximum kilencven napos eljárási kötelezettség megtartása, különös tekintettel a Be. 200. § (1) bekezdés *b*) pontja szerinti retorzió változatlan formában történő jogalkotói fenntartására.

Nem ritka, amikor a kirendelő hatóság jóval a kilencven napos végső eljárási határidő után ad át releváns, esetleg újonnan keletkezett nyomozati iratokat, amelyeket a szakértőnek figyelembe kell vennie a szakvéleménye kialakításához.

Polgári jogi ügyekben azonban lényegesen nehezebben tud eljárni a szakértő a felek egyenjogúságára tekintettel. Itt fokozottan érvényesül például a BH1987.411 iránymutatása, azaz, hogy *a bíróság és a bizonyítási kényszer alatt lévő fél sem háríthatja át a szakértőre a per eldöntéséhez szükséges tények és körülmények felderítésének feladatát.*

A felek és jogi képviselőik viszont ezt várnák el sok esetben az igazságügyi szakértőtől, azért kezdeményezik a szakértői bizonyítást, hogy azt találjon nyomós szakmai indokot a kereseti kérelmük megítéléséhez.

4. A szakértői vélemények értékelési problémaköre

A szakértői díjjegyzék tekintetében kialakult „véleményeltérések” eljárási kérdései.

A szakértő írásbeli kérése és jogszabály - régi Be. 108. § (6) bekezdése - rendelkezése ellenére (*az új Be. vonatkozó, hasonló rendelkezése ellenére*) sem kap visszajelzést a szakértő szakvéleménye felhasználásáról a kirendelő nyomozhatóságoktól.

Bár a szakértői törvény 56. § (1) bekezdése is egyértelműen rögzíti a jogalkotói szándékot a körben, hogy a szakértői vélemény felhasználása körében született jogerős határozatot – hivatalból - meg kell küldeni az eljáró szakértőnek. Ez ritka kivételektől eltérően nem történik meg az eljáró bíróságok részéről.

Külön írásbeli szakértői kérésnek e körben történő előterjesztése esetén olyan válaszok kerülnek megküldésre, hogy ez a megküldési kötelezettség csak a hatóságokra vonatkozik. Álláspontom szerint a bíróságok jogértelmezése nem helytálló, mivel a szakértői törvény a hatóság fogalmát az értelmező rendelkezések között (2. § 8. pont) akként határozza meg, hogy ez alatt értendő a kirendelő hatóság, a bíróság, az ügyészség, valamint a rendőrség is.

A szakértő munkájának a Kamara általi értékelése (2016. évi XXIX. tv. 17. § szerinti), de a szakértő önértékelése szempontjából is elengedhetetlen lenne ezeknek a visszajelzéseknek a tényleges megvalósulása, érvényesülése.

Talán jogalkotói rendeletalkotásra, pontosításra is szükség lehetne *ennek biztosítására is*.

A szakértő által benyújtott díjjegyzék tekintetében a bírósági eljárásban felmerülő jogorvoslati lehetőségek a szakértő tekintetében igen korlátozottak.

Amíg a 2017. december 31-ig hatályos illetéktörvényi rendelkezések figyelembe vételével a 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 38. § (1) bekezdése és 46. § (3) bekezdése értelmében – *a félnek nem minősülő – a kirendelt szakértő* jogorvoslati kérelme illetékmentes volt (bár ezt számtalan ügyben nem tartották be az eljáró bíróságok, és jogorvoslati illeték lerovására hívták fel a szakértőt), a 2018. január elsejétől érvényes Itv. 46. § (3) bekezdése értelmében már az egyéb „*érdekelt*” közé sorolta a kirendelése folytán eljáró igazságügyi szakértőt is, s így - megítélésem szerint teljesen indokolatlanul - az illetékfizetési kötelezettek körébe vonta az eljáró szakértőt, amennyiben az megalapozatlannak vélte az eljáró bíróság díjmegállapító végzését.

A másodfokú díjmegállapító, tehát jogerős határozat tekintetében viszont a jogalkotó nem biztosította a kirendelt (*de az Itv. által „érdekeltnek” minősített*) igazságügyi szakértők részére a további jogorvoslat, azaz a rendkívüli jogorvoslat, a felülvizsgálati eljárás kezdeményezés lehetőségét még az esetlegesen, egyértelműen jogsértő eljárásban született másodfokú határozatok tekintetében sem.

Például: nem került indokolásra a másodfokú döntés, vagy például úgy születik meg a másodfokú döntés a vádlotti, védői jogorvoslati indítványra, hogy a kirendelt szakértő részére ki sem küldték a díjmegállapító határozatot, s nem is értesült például a vádlottnak vagy védőjének azzal kapcsolatos jogorvoslati kérelméről, annak tartalmáról, így arra reagálni sem tudott, de a törvényszéki másodfokú határozat viszont mindezek hiánya ellenére meghozatalra került.

Talán Kamarai kezdeményezésre lenne szükség a jogalkotó felé ennek a kérdéskörnek az egyértelmű rendezése, azaz a szükséges jogi kodifikáció elvégzése érdekében is.